

Uvedené pravidlá sa však nedajú aplikovať všeobecne. Hovoríme napr. olovený plech, avšak železný plech, železný kýz, avšak olovený kýz, olovené farby, hoci základ (olovo, železo) má v oboch prípadoch rovnakú hláskoslovnú štruktúru.

K pojmovým rozdielom, často iba veľmi jemným, dochádza aj pri názvoch chemických procesov a operácií. Názvy chemických a fyzikálnych operácií, pokiaľ používame slová slovenského pôvodu, tvoríme koncovkami *-anie*, *-ovanie*: *rozpúšťanie*, *rozohrievanie*, *varenie*, *roztápanie*, *ochladzovanie*, *miešanie*, *odparovanie*, *srážanie*, *odsávanie*, *premývanie*, *vysušovanie*, *vytrepávanie*, a p. Tie isté koncovky používame aj pri tvorení názvov operácií zo slov cudzieho pôvodu (*sublimovanie*, *destilovanie*, *dekantovanie*, *extrahovanie*, *elektrolyzovanie* a pod.), ak chceme výslovne zdôrazniť našu účasť a činnosť pri danej operácii (čo *my* pri tom *robíme*). Ak však chceme zdôrazniť, že máme na mysli iba chemický proces (čo *sa* pri tom *deje*), používame zväčša koncovky *-cia*, *-ácia* (*reakcia*, *redukcia*, *extrakcia*, *absorpcia*, *digescia*, *oxydácia*, *hydratácia*, *sublimácia*, *destilácia*, *kondenzácia*, *sedimentácia*, *dekantácia*, *filtrácia*, *nitrácia*, *esterifikácia*, *sulfonácia*, *diazotácia*, *polymérácia* a pod.) Podobný význam má aj prípona *-lýza* (*hydrolyza*, *elektrolyza*, *katalýza*, *dialýza*) a koncovka *-éza* (*syntéza*). Vo väčšine prípadov nie je však potrebné rozlišovať, lebo ide len o dva rôzne spôsoby, ktorými sa môžeme dívať na ten istý úkaz, takže obidva pojmy svojím významom splývajú.

*Komisia pre ustálenie slovenského
chemicko-technologického názvoslovia.*

NOVÉ KNIHY A ČASOPISY

ENDEAVOUR, britská vedecká revue, ktorú vydáva *Imperial Chemical Industries Limited*. Vychádza 4 razy do roka. Formát A⁴, cena jednotlivého čísla 5sh.

Prvý ročník časopisu *Endeavour* vyšiel v januári r. 1942, kedy si už azda celý svet uvedomil a precítil hrôzy druhej svetovej vojny. Jeho hlavnú úlohu, zaznamenávať pokroky vedy v službách ľudstva, symbolicky charakterizuje aj jeho pomenovanie *Endeavour* (snaženie) podľa plachetnice kapitána J. Cooka, z ktorej skupina vedcov pozorovala r. 1768 v južnej časti Tichého oceána dráhu Venúše.

Okolo revue *Endeavour* sorskupila sa už od jej vzniku prevážna časť britských vedcov, ktorí vychádzali zo správneho predpokladu, že mier sa môže dosiahnuť a udržať iba úprimnou a úzkou spoluprácou medzi národmi vo všetkých oblastiach ľudského podnikania. Rozhodli sa preto plniť túto úlohu v oblasti vedy pohotovým sprístupňovaním a informovaním o všetkých aktuálnych otázkach svojho snaženia.

Aby mohla revue *Endeavour* tieto ich úmysly čím lepšie tlmočiť, vychádzala zpočiatku v štyroch osobitných vydaniach: anglickom, francúzskom, španielskom a nemeckom. Ročník 1948 mal aj samostatné vydanie talianske. Časopis sa rozposiela vedeckým knižniciam a inštitúciám zadarmo, aby sa tak dokumentovala úprimná túžba pomôcť vedeckým pracovníkom všetkých národností a nadviazať s nimi čo najužšie spojenie.

Popri recenziách nových kníh a stručných životopisoch autorov jednotlivých príspevkov nájdeme tu i výstižné zhodnotenie životného diela význačných vedeckých pracovníkov z dávnejšej i blízkej minulosti.

Hlavnú časť obsahu tvoria však prehľadné zprávy a prenikavé štúdié o súčasnom stave rôznych odvetví vedeckého bádania. V ročníku VI (1947) sú publikované napr. tieto referáty:

Chémia farbenia skla. Spektroskopia plameňa. Význam rezonancie v kvantovej chémii. Priemyselný rozmach silikónov. Niekoľko aplikácií optickej kryštalografie. X-lúče a uhlíkový atom. Princípy chromatografie. Plastické optické materiály.

V ročníku VII (1948) chemika upútajú najmä mnohé práce od význačných vedeckých pracovníkov súčasnej doby. Tak napr. o chemických vlastnostiach a štruktúre penicilínu referuje *E. Chain*. Chémiou fluóru sa zaoberá *Prof. H. J. Emeléus*. *K. P. Johnson* si určil tému „Polarizačný mikroskop“. Laureát Nobelovej ceny, *Prof. P. Karrer*, poslal príspevok k chémii karotinoïdých pigmentov. *C. E. K. Mees*, riaditeľ výskumu firmy Eastman Kodak Company, soznamuje čitateľov s princípmi modernej farebnej fotografie. *I. Rawlins* rozoberá vedecké metódy v konzervácii obrazov. Nájdeme tu však i mnoho iných prác z fyziky, geologie, biologie, botaniky, zoológie i medicíny.

Obsah príspevkov je bohato doplnený celostránkovými, zväčša farebnými ilustráciami, takže niet pochyb, že každé číslo, hoci má rozsah priemerne len 44 strán, plní svoje poslanie úspešne.

M. Zikmund.

Domáca odborná literatúra:

Prof. Ing. Dr. J. Milbauer: *Chemie ve fotografii*. 1948. V edícii „Cesta k věděni“ sv. 40 vydala JČMF v Prahe. Str. 46, cena broš. Kčs 25.—.

Prof. Ing. Dr. J. Dědek: *Základy elektronové teorie chemické reaktivty*. 1948. V Knižnici brněnské stanice č. 2. vydala Hospodářská skupina československého průmyslu cukrovarnického v Prahe. Str. 76, cena broš. Kčs 72.—.

MUDr. et PhMr. S. Petlach: *Stručná toxikologie*. 1948. Nákladom Lékařského knihkupectví v Prahe. Str. 195, cena broš. Kčs 80.—.

Prof. Mudr. I. Málek: *Boj moderní vědy proti mikrobům*. 1948. Vo sbierke „Za vzděláním“ vydal J. R. Vilímek v Prahe. Str. 174, cena broš. Kčs 60.—

A. Tůma: *Pevná paliva spalovacích motorů*. 1947. Vydalo nakladatelství V. Škubal v Prahe. Str. , cena broš. Kčs 90.—

Ing. Dr. Korecký, Ing. Dr. R. Pospíšil: *Vzácné kovy v technice*. 1948. Vyšlo ako 46. svázok sbierky „Cesta k vědění“ nákladem Jednoty československých matematiků a fysiků v Prahe. Str. 159, cena broš. Kčs 54.—

Sir J. Jeans: *Nové základy přírodovědy*. 1948. Vyšlo ako 1. svázok edície „Sif“, knižnice lidského pokroku, nákladem Dělnického nakladatelství v Prahe, v autorizovanom preklade Dr. B. Maška. Str. 251, cena broš. Kčs 110.—

P. J. Smith: *Výrobní hmoty zitrka*. 1948. Preložil Ing. Dr. L. Špirk, vydal Ing. R. Mikuta. Str. 300, cena broš. Kčs 150.—

Prof. Ing. Dr. R. Bárta: *Žárovzdorné zboží*. 1948. Vyšlo ako svázok II. oddiel II. časť I. sošit 8 súborného diela „Chemická technologie“ nákladem Československé chemické společnosti v Prahe. Str. 701, cena broš. Kčs 610.—

HOSPODÁRSKE ZPRÁVY

Poznámky o chemickom priemysle v Egypte.

Ing. Zdeněk Šmelhaus, reprezentant Československých chemických závodov v Egypte, podal chemickému ústavu v Prahe prehľadnú zprávu o stave egyptského chemického priemyslu. Predkladáme súhrn jeho údajov, doplnených niektorými dátami zo štúdia prof. G. Zayeda z obchodnej fakulty univerzity Faruka I. v Káhyre.

Egypt je doteraz prevažne poľnohospodárskou krajinou, ale má značné množstvo nevyužitého nerastného bohatstva. V Hornom Egypte je to zlato, železná ruda a azbest, v oblasti Červeného mora petrolej a fosforečnany, v Sinai mangán, v západných púštiach minerálne soli a v blízkosti Suezského prielavu sadra. Vápence, ako aj menej významné množstvá okru, chrómu, masku, kamenca, bárya a pemzy, ktoré sa spracúvajú pre obchodné ciele, nachádzajú sa takmer všade. Ale mnoho týchto nerastov sa vyskytuje v krajoch, ktoré sú veľmi zle vybavené komunikáciami, takže ich využitie je veľmi ťažké a úplná neprítomnosť uhlia ešte väčšmi sťažuje tento problém. Napriek týmto ťažkostiam začína záujem o chemický priemysel vzrastať, lebo egyptská vláda má v tomto smere veľké pochopenia.

Kyselina sírová, soľ lúhová a kyselina dusičná.

Továrň v Kafr-el-Zayat, založená r. 1937, vyrobí ročne 13.000 ton kyseliny sírovej. Používa sa pri rafinácii petroleja, pri výrobe